

برنجی سنہ - نسخہ ۱۳

چهارشنبه

صحیفہ ۴۹

بر نسخہ سی ۱ غروشدہ در .

—••••—

مرکزی ابو السعود جادہ سندہ ۱۸ نومرولو دکاندر .
کوندربلہ جک اوراق معلم نامنہ اورایہ کوندربلیدر .
پوستہ اجرقتی ویرلماش مکاتیب قبول اولنماز .

مکتوبہ کاتبان

بر نسخہ سی ۱ غروشدہ در .

—••••—

استانبول ایچون آہونہ بازماز . خارج ایچون برسندہ لک
آہونہ بدلی — پوستہ اجرقتیہ برابر — یاریم عثمانلی
لیراسیدر .

فی ۳۰ ربیع الآخر سنہ ۱۳۰۵ (معارف نظارتک رخصتیہ ہفتہ درہ بردفعہ نشر اولنور) فی ۲۳ کانون اول سنہ ۱۳۰۴

مکتب سلطانی درس لیدن :

— ۶ —

اسم منسوب اولسون اولسون یاه مشدده ایله بیتن کلهلرک
آخرنده یالکر سکون، تحرک حالاری بولنور. شبه تحرک حالی
بولناز :

(ایدی کرچه قیلدی کندی)

(عاجز باغسای نجد و کندی)

« ضیا باشا »

§

(مرآت جمال شاهد غیب)

(اول حوض جلی ایدی بلارب)

« شیخ غالب »

بوراده یاه نسبتدن برآز بحث ایدمک لازم کلیور :
لسانزده ایکی درلو یاه نسبت مستعذر. بری مشددر.
بورسیدر. دیکری مخففدر. بوفارسیدر.
برنجیسک اصل اوزره ویا مخففاً تلفظی یوقاریده کوستریان
قاعدیه تابعدر.

عربی یاه نسبت یالکر کلمات عربیه ایله اسماء خاصیه —
فارسی یاه نسبت هم عربی، هم فارسی کلمات ایله کذلک اسماء
خاصیه لاحق اولور.

مادامکه فارسی اولیان برکلیه فارسی یاه نسبت لاحق اوله —
بیایور، لحوقیه کلمه حرف اخیرک مکسور اولسندن بشقه برتغیر
حصوله کتیرماملکه برابر سکون حالسیده بولنان بریاه نسبت هم
عربی، هم فارسی اعتبار اولنه بیلیر. بناءً علیه « کتابی — عینتابی »
کی کلهلرده ایکی احتال واردر.

سروری، مخلصنده کی یاه نسبتی :

(سروریا پسند ایسه سزا یوسف ضیا باشا)

مصرعنده عربی —

(نوری بک بولوب ینه شعرین سروریا)

مصرعنده ایسه فارسی عد ایتشد، دینله بیلیر.

اما لحوقیه کلمه دیکر صورته برتغیر حصوله کتیرن یاه
نسبت — سکون حالنده بولنسه بیله — عربیدر. فارسی اوله ماز.
مثلاً « الملة — مکه » کلهلرینک منسوبلری اولان « ملی — مکی » ده کی
یالرک عربی اولدیفنه حکم اولنور. چونکه بولنرک لحوقی « آخرنده
تاه زائده بولنان کلمه یاه نسبت لاحق اولنجه تا ساقط اولور.
قاعدۀ عربیه سنه کوردرد. فارسیده ایسه بویه برقاعده بوقدر.

« معنی — مولی » کلهلرینک منسوبلری اولان « معنوی —
مولوی » ده بوقیلدندر. چونکه بولنرده دخی — ینه برقاعده
عربیه کوره — الفلر واوه قلب اولنشد.

« عربی یاه نسبت ساکن ایسه مخففاً، متحرک ایسه مشدداً
تلفظ اولنور. اسم منسوب اولدقلاری حالده یاه مشدده ایله بیتن

« صی — غی — غنی — مینی — مروی — منسی » کی کلهلرده

بوله در. آخرنده فارسی یاه نسبت بولنان کلهلره — ماقبلی مکسور
یاه مخففه ایله بیتن سائرکات کی — اضافت حالنده همزه کتیریلیر.
مثلاً « بهشتی » واعظ — کرمی « تام » دینیلیر. اما — اسم منسوب
اولسون اولسون — یاه مشدده ایله بیتن کلهلرده بوقاعده اجرا
اولنه ماز. مثلاً « بی محترم — ولی نعمت » دینله میلهجکی « صی
« علوی » والانزاد — حنفی « پاک اعتقاد » دخی دینله ماز. « بی
محترم — ولی نعمت — علوی » والانزاد — حنفی « پاک اعتقاد »
دینیلیر. « ملا حظاتی بزجه تمامیه مصدق دکلدرد.

رأی عاجزانه منزه کوره « صی — غی » کی یالری اصلی اولان
کلهلرک تحرک حالنده تخفیفی تجویز اولناملقه برابر « علوی — حنفی »
کی یالری نسبی اولانلرک — اضافته تحرک حالنده — فارسی یاه
نسبتیه قیاساً تخفیفی تجویز اولنور. بناءً علیه « بی محترم — ولی
نعمت » دیمک صحیح اوله مازسده « علوی » والانزاد — حنفی « پاک
اعتقاد » دیمک صحیح اولور.

دیمک اولور که بر عثمانی عربی یاه نسبتله بیتن برکلیه
— اضافته تحرک حالنده — مشدداً ویا مخففاً تلفظ ایتک خصوصاً
صنده مختاردر.

مستثنای خلاصه ایدم :

برکله عربیه نیک آخرنده کوریلن یاه مشدده یا اصلی ویا
نسیدر. اصلی ایسه — مطلقاً تحرک حالنده — مشدداً تلفظ
اولنور. نسبی ایسه — اضافته تحرک حالنده — مشدداً تلفظ اولنه.
بیلهجکی کی مخففاً ده اوقونه بیلیر.

بورایه قدر « تخفیف مشدده » مسئله سندن بحث ایتدک.
برآزده « تشدید مخفف » مسئله سندن بحث ایدم :

تشدید مخفف « عمان — شکر » کی برقاج کله مستثنی اولمق
اوزره محل فصاحتدر.

فی الاصل مخفف اولان بولکلردن برنجیسی هر برده، ایکنجیسی
بعضاً نظمدده تشدید ایله اوقونور :

(بولنر ایکی نهردر او عمان)

« ضیا باشا »

§

(کویاکه قارشدی شیر وشکر)

تشدید مخفف — تخفیف مشدک — برکله نیک هیئته
استعمال اولدیفنی نیتامکدن یالری کلیر. مثلاً « تأدیه — تحلیه —
تریه » کی مصدرلری — « ابیه — ادیه — اهویه » کی جمعلری
« بحریه » کی اسم منسوبلره — « دهات — قضات — ولات —
نجلیات — ترقیات — تمیزات » کی جمعلری « شبان — حسیات » کی
جمعلره قیاساً ایتک غفلتده بولناملق بولنردن هر برطاقلک نه درلو
قاعدیه تابع بولنلرینک بولنلرک توقیف ایدر. بوده صرف عربینک
لسانزده جاری اولان قواعدنی بللمکله اولور.

« مجانی الادب — مفتی الکتاب — مفتی الانام » کی تعبیرلری

مراقبدر. هرکسک بیلدیکی برسوزی اویله ظرفانه برصورتده
نظم ایدرکه اوقوندیقه صفایاب و متبسم اولماق قابل اولماز .
معاصرلندن اولان مشهور نابی :

(ضرب المثل ایرادینه بو عصرده نابی)

(کیمسه اوله ماز ثابت افسندیه رسیده)

§

(نابی ! اوله ماز ثابت افسندی کی هرکس)

(ضرب المثل نکته وران ضرب منلده)

(اول کونه زیاترد سوزی کیم بولمغه قادر)

(مجموعه ارباب سخن جمله سی الده)

یتلریله بوخصوصی بیان ایتشدرد.

بونلر مشارالیهک ثابت حقسنده حسن توجهی اولدیغنی
کوسترسده ینه کندیسنگ :

(سوزده ضرب المثل ایرادینه سوز یوق اما)

(سوز اودر عالمه سندن قاله بر ضرب مثل)

ییتی ثابته تعریض اولمق اوزده تلقی اولنور.

ثابت دخی صره سی کلدیگجه نابی حقسنده اظهار احترام ایدر .
مثلا آنک :

(سکا بکر فلکک مهر درخشایی وار)

§

(درونمده کدر وار یأس و امیده لیاقت یوق)

مصراعرلیه باشلایان غزللری تنظیر ایتدیکی صره ده :

(حضرت نابی استاده نظیره دیمکه)

(ثابت آسا حلیک مرد سخن دانایی وار)

§

(قشاش نوظهور معرفنده شمدلیک ثابت)

(بولنمازسه حلب تمغاسی استانبولده رغبت یوق) [*]

یتلری صرف ایتشدرد.

ایکنجی بیت ایله او زمان شعرده نابی طرزی حائر رواج
اولدیغنی کوستریبور .

ثابت وادی مخصوصنده بکتا اولمقله برابر مضمونفروشلق
دردیله بر جوقده فی ثمک سوز سوبلشدرد .

نجلایی غریبدر . اشعارینک نادرجه بولنان کوزلاری
فوق العاده شیریندر . عادیلری ایسه صولک درجه ده طاسزدر .

کوزلاری نظیره قبول ایتمز . عادیلری تنظیره تزل ایدلنر .
وطننده . اورالرجه فضل ایله معروف اولان خلیل افسندین

تحصیل معرفت ایتدکن صکره استانبوله کلهرک سیدی زاده محمد
باشایه انتساب ایتیش ایدی .

[*] بونده ده اماره تعریض واردرد .

« حقّی الاطاف - مرعی الاجرا - مقضی المرام » کی تعبیرله
قیاس ایتک ده اوقیلدندر .

خلق بویه مخفف یازی - هر نه دن ایسه - مشدد اوقومغه
میالدر . ظن اولنورکه « محی الدین » اسمی تشدیدي حالنده -
اجتماع یائین جهتیله - بک ثقیل دوشیه جک اولیدی آکاده بر
شده و بر مکدن کری طورمازلردی .

- استطراد -

عصرینک اک ماهر شاعرلندن معدود اولان چلی زاده
اسماعیل عاصم افسندی شیخ الاسلام اولنجیه بویه فرستارک ظهورینه
مترقب بولنان جائزه جوین شعر اطر فندن بر آلی تاریخ سوبلنیلوب
کندیسنه تقدیم ایدلش ایدی .

بونلری کوزدن کچیردی . هیچ برنی بکنیدی . یالکر :

(اسماعیل عاصم افسندی اولدی مفتی الانام)

مصرعی - که بر نهمیه ایله سوبلش ایدی - نظر دقتی جلب
ایتدی . ناظمی چاغیرتدی . بر قاچ دقیقه صکره حضورنده طلبه
علومدن بر شخص بریشان دستار پیدا اولدی . عاصم افسندی بونک
یوزینه باقوب دیدی که :

« به هی مبارک ! ضیق صدره او غرامشیه سنه » اسماعیل عاصم
دیه جککه صاریفک کی طایغیق اولان ذهنکی بر آز طوبالایوب ده :

(عاصم اسماعیل افسندی اولدی مفتی الانام)

دیه مدکی ؟ او زمان تعمیه ده احتیاج قالمازدی .

شایان دقتدرکه عاصم افسندی مفتی الانام اولدینی حالده
مصرعده کی « مفتی الانام » ی قبول ایتشدرد !

سرورینک :

(اولدی دری زاده والا کهر مفتی الانام)

۱۱۹۹

تاریخی نه کوزلدر !

« انتهى »

نمونه انتخاب

— ۵ —

ثابت

« اوزنیجه » لیدر . اسمی « علاه الدین » اولدینی حالده -
مخلصک اسمی اونوتردمقدمکی حکمی جهتیله - بو نامی یاد ایدن
اولماز . اما « ثابت » دیلیجیه بو مخلصک صاحبی طایمیان هان هیچ
بولنماز .

ثابتک اسباب اشتهارندن باشلیجه سی شعرده بر طرز خاص
صاحبی اولمسیدر .

شعرنده ضروب امثال و یاتعیرات مشهوره ایراد ایتک برنجی